

Sygn. akt V ACa 175/08

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 maja 2008 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Barbara Kurzeja
Sędziowie :	SA Anna Tabak SA Iwona Wilk (spr.)
Protokolant :	Mirosław Kruk

po rozpoznaniu w dniu 27 maja 2008 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa Przedsiębiorstwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T.

przeciwko D. D.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 21 lutego 2008 r., sygn. akt XIV GC 10/07

oddala apelację i zasądza od powódki na rzecz pozwanego 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt V ACa 175/08

UZASADNIENIE

Powódka Przedsiębiorstwo (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w T. wniosła o zasądzenie od pozwanego D. D. kwoty 101 348,34 zł. z ustawowymi odsetkami i kosztami postępowania tytułem odszkodowania za zwłokę w zapłacie przez pozwanego należności na rzecz powódki. Brak zapłaty spowodował zator płatniczy i w efekcie także powódka płaciła swe zobowiązania z opóźnieniem co spowodowało obciążenie jej karami umownymi w wysokości 92 500,- zł. wraz z kosztami sądowymi przez leasingodawcę, który wypowiedział powódce umowę leasingu.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa podnosząc, iż powódka nie udowodniła swego roszczenia odszkodowawczego tak co do zasady jak i wysokości.

Wyrokiem z 21 lutego 2008 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz pozwanego koszty postępowania w kwocie 3 617,- zł.

Sąd Okręgowy ustalił, iż pozwany zalegał z zapłatą należności wobec powódki, a obowiązek ich zapłaty stwierdził Sąd Rejonowy w Tychach wydając nakazy zapłaty i wyrok zaoczny co do kwot: 4914,75 zł., 7 809,16 zł., 10 229,35 zł. i 3 538,62 zł. wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami postępowania (sprawy o sygnaturach VI GNc 3371/05, VI GNc 572/05, VI GC 35/06 i VI GC 553/06). Nadto w toku postępowania przed Sądem Okręgowym w Katowicach w sprawie XIV GC 159/06 powódka zawarła ugodę ze swym wierzycielem zobowiązując się do zapłaty na jego rzecz kwoty 92 500,- zł. wraz z kosztami postępowania (1648,34 zł. kosztów sądowych i 3 600,- zł. kosztów zastępstwa procesowego). Jest poza sporem, że pozwany uregulował swe zobowiązania wobec powódki z opóźnieniem po części na skutek egzekucji a po części dobrowolnie.

Zważył w tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy, iż powódka wywodzi swe roszczenie z art. 481 § 3 kc. Zatem niezależnie od odsetek (art. 481 § 1 i 2 kc) wierzyciel może także dochodzić naprawienia szkody na podstawie art. 415 kc.

Wbrew obowiązkowi z art. 6 kc powódka nie udowodniła przesłanek odpowiedzialności pozwanego, a to faktu doznania szkody i jej wysokości, związku przyczynowego powstałą szkodą a działaniem lub zaniechaniem pozwanego oraz jego zawinienia. Powódka nie przedstawiła dowodów na to by to wyłącznie (lub częściowo) na skutek braku zapłaty przez pozwanego powstał u powódki zator płatniczy i by powódka nie posiadała innych środków finansowych w okresie wymagalności wierzytelności przypadających od pozwanego oraz nie inwestowała własnych środków finansowych. Zatem powódka nie wykazała ani koniecznego związku przyczynowego powstałą szkodą a zaniechaniem pozwanego (art. 361 kc) ani też tego by brak zapłaty przez pozwanego był przez niego zawiniony (art. 415 kc).

Na podstawie art. 479¹² kpc Sąd pominął dowody zawnioskowane później niż w pozwie.

Powyższy wyrok zaskarżyła w całości apelacją powódka, która zarzucając naruszenie prawa materialnego: art. 6 kc – poprzez błędną wykładnię, art. 5 kc – poprzez pominięcie, art. 415 kc i art. 481 § 3 kc – poprzez ich niezastosowanie oraz naruszenie prawa procesowego: art. 379 § 5 kpc przez pominięcie wniosków dowodowych zgłoszonych przez powódkę na rozprawie i w piśmie procesowym z 18 maja 2007 r., art. 230 kpc, art. 231 kpc, art. 232 kpc, art. 233 § 1 kpc i art. 479¹² § 1 kpc wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty dochodzonej pozwem wraz z odsetkami i kosztami postępowania lub skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie jest uzasadniona.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutu nieważności postępowania z odwołaniem się przez apelującego do przepisu art. 379 pkt 5 kpc. Przepis ten wskazuje, iż do nieważności postępowania prowadzi pozbawienie strony możliwości obrony jej praw. O nieważności postępowania z tej przyczyny można mówić tylko wtedy, gdy strona została pozbawiona uprawnień procesowych wskutek wadliwego postępowania sądu. W tym rozumieniu pozbawienie strony możliwości obrony jej praw w postępowaniu sądowym oznacza więc sytuację, w której sąd nie powinien w ogóle przystępować do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy wobec tego, że strona rzeczywiście obiektywnie była pozbawiona możliwości działania i obrony swych praw i w następstwie tego nie brała udziału w postępowaniu. W okolicznościach tej sprawy tego rodzaju sytuacja nie zachodzi gdyż powódka brała udział w postępowaniu przed Sądem I instancji, w tym też brała udział w rozprawie w dniu 21 lutego 2008 r., a o terminie rozprawy prawidłowo został zawiadomiony pełnomocnik powódki (k.140-141, 150-153). Nie można natomiast upatrywać pozbawienia strony możliwości obrony jej praw w sytuacji gdy sąd odmawia przeprowadzenia dowodów wnioskowanych przez stronę, jak czyni to apelująca bowiem ewentualne uchybienia w zakresie postępowania dowodowego nie pozbawiają strony uprawnień procesowych w rozumieniu wyżej przytoczonym lecz stanowią przedmiot oceny Sądu II instancji meriti.

W konsekwencji nie ma podstaw do przyjęcia by postępowanie przed Sądem I instancji dotknięte było nieważnością z art. 379 pkt 5 kpc a taki zarzut apelacji uznać należy za chybiony.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji ponieważ ustalenia te znajdują oparcie w zebranych w sprawie materiale dowodowym i wynikają w sposób logiczny z treści tych dowodów. Nie ma podstaw do przyjęcia by dokonując oceny zebranych dowodów uchybił Sąd ten zasadom wynikającym z art. 233 § 1 kpc a w szczególności by ocena ta nastąpiła z uchybieniem zasadom doświadczenia życiowego czy też regułom logicznego rozumowania. W szczególności trafną jest ta konkluzja Sądu I instancji, iż w okolicznościach sprawy nie ma podstaw faktycznych do przypisania pozwanej obowiązku naprawienia szkody w dochodzonej kwocie ponieważ z treści zebranych dowodów nie wynika w żaden sposób to by konsekwencją zwłoki pozwanego w spełnieniu świadczenia pieniężnego na rzecz powódki był uszczerbek w jej majątku odpowiadający wysokości ugodzonego zadłużenia wobec jej kontrahenta jak i to by to jedynie na skutek zwłoki pozwanego powstało owo zobowiązanie powódki wobec jej kontrahenta w ugodzonej wysokości. Wbrew zarzutom apelacji powyższa konkluzja jest w pełni uprawniona aczkolwiek niewątpliwie doświadczenie życiowe wskazuje na to, że brak spełnienia przez dłużnika świadczenia pieniężnego może wywołać perturbacje i trudności finansowe wierzyciela i niewątpliwie ma wpływ na sytuację finansową wierzyciela. Okoliczność ta sama z siebie nie może jednak prowadzić do przyjęcia za udowodniony fakt istnienia adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy zaniechaniem zapłaty w terminie przez pozwanego dłużnika a powstaniem zobowiązania powódki wobec jej wierzyciela gdy okoliczność ta w żaden sposób nie wynika z zaoferowanych przez powódkę dowodów.

Za chybione należy uznać dalsze zarzuty apelacji dotyczące się naruszenia przez Sąd I instancji przepisów art. 230 kpc ponieważ nie można przyjąć aby pozwany nie zaprzeczył twierdzeniom pozwu o wpływie jego zachowania na możliwości płatnicze powódki skoro już w odpowiedzi na pozew pozwany wyraźnie wskazał, iż zaoferowane przez powódkę dowody nie wykazują koniecznych przesłanek jego ewentualnej odpowiedzialności odszkodowawczej wobec powódki, a w tym także związku między zachowaniem pozwanego a wypowiedzeniem powódce umowy leasingu (k.23). Nie ma też racji apelujący zarzucający naruszenie art. 231 kpc ponieważ nie można wyprowadzić domniemania faktycznego istnienia związku przyczynowego między zwłoką pozwanego w spełnieniu świadczenia pieniężnego a wypowiedzeniem powódce umowy leasingu i powstaniem zobowiązania powódki wobec leasingodawcy tylko z tego, iż oba te zdarzenia nastąpiły.

Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia przez Sąd I instancji przepisu art. 479¹² § 1 kpc przez to, że Sąd ten oddalił wnioski dowodowe powódki zgłoszone później niż w pozwie.

W tym miejscu wskazać trzeba, iż obecnie obowiązująca w procesie cywilnym zasada kontrydiktoryjności (art. 3 kpc i art. 232 kpc) zrezygnowała z zasady prawdy obiektywnej do ustalenia której dążyć winien był sąd. Wedle uregulowania wymienionych przepisów ciężar dostarczenia w postępowaniu sądowym materiału procesowego spoczywa zasadniczo na stronach a sąd utracił prawo prowadzenia dochodzenia w celu ustalenia dowodów koniecznych dla rozstrzygnięcia sprawy. Zatem sędzia orzeka według twierdzeń i dowodów stron, a sam tylko wyjątkowo może dopuścić dowód nie wskazany przez stronę. W szczególności zaś okolicznością przemawiającą przeciwko prowadzeniu przez sąd postępowania dowodowego z urzędu jest gospodarczy charakter sprawy, związany z profesjonalizmem obu stron i reprezentacja strony przez fachowego pełnomocnika. Takie uregulowanie powoduje, że rzeczywistego znaczenia nabiera reguła dowodowa z art. 6 kc skoro to strony mają dążyć do wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy.

Konsekwencją powyższych zasad i także zasady koncentracji dowodów jest

uregulowanie art. 479¹² § 1 kpc stanowiące odstępstwo od reguły wynikającej z art. 217 § 1 kpc, że strona może aż do zamknięcia rozprawy przytaczać okoliczności faktyczne i dowody na ich poparcie. Przepis art. 479¹² § 1 kpc obliguje stronę do przytoczenia już w pozwie wszystkich twierdzeń i dowodów na ich poparcie i to pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania (prekluzja procesowa) chyba, że powołanie nowych okoliczności faktycznych

lub nowych dowodów nie było wcześniej możliwe lub potrzeba ich powołania powstała później. Nie ulega wątpliwości, iż w świetle powyższego uregulowania sytuacja powoda jest o tyle trudniejsza, iż nie jest on w stanie przewidzieć zarzutów strony przeciwnej wobec zgłoszonego roszczenia. Oczywistym jest jednak, iż jeżeli zgłoszone roszczenie ma być uwzględnione, to powód musi podać w pozwie wszystkie okoliczności, które konstruuja podstawę faktyczną powództwa i wskazać wszystkie środki dowodowe zmierzające do wykazania tych okoliczności. Chodzi tu o takie okoliczności, bez których powództwo nie mogłoby być uwzględnione nawet gdyby pozwany potwierdził stan faktyczny i nie zgłosił żadnych zarzutów. W tym zakresie prekluzja procesowa występuje z całą mocą i wszelkie zaniechania i beczynność strony w zakresie inicjatywy dowodowej co do tych okoliczności musi przynieść ujemny dla strony skutek związany z nieudowodnieniem powołanych w pozwie faktów zwłaszcza zaś wtedy gdy strona reprezentowana jest, tak jak w tej sprawie, przez profesjonalnego pełnomocnika.

W rozpatrywanej sprawie, reguła dowodowa z art. 6 kc nakładała na stronę powodową obowiązek wykazania istnienia przesłanek odpowiedzialności dłużnika konstruowanej na podstawie art. 481 § 3 kpc, a więc tego, iż dłużnik ze zwłoką spełnił świadczenie pieniężne, a to nienależyte wykonanie zobowiązania spowodowało szkodę w majątku wierzyciela oraz to, że pomiędzy tym zdarzeniem a szkodą wierzyciela istnieje normalny związek przyczynowy (art. 361 § 1 kc). Stwierdzić trzeba, iż ze swego obowiązku powódka nie wywiązała się o tyle, że w pozwie nie zostały powołane żadne dowody, które pozwoliłyby na wykazanie istnienia normalnego związku przyczynowego pomiędzy nieterminową zapłatą należności przez pozwanego a powstaniem w majątku powódki uszczerbku wywołanego wypowiedzeniem mu umowy leasingowej. Zaoferowane dowody w ogóle tej kwestii nie dotyczyły się bowiem ograniczone zostały do powołania dowodów z akt innych spraw sądowych dla wykazania zwłoki pozwanego oraz powstania zobowiązania wobec wierzyciela powódki (k.1-8). Sam fakt powstania trudności finansowych spowodowany brakiem spełnienia świadczenia pieniężnego przez pozwanego w terminie nie przesądza w żaden sposób o istnieniu adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy tym zdarzeniem a szkodą powódki wywołaną wypowiedzeniem jej umowy leasingu gdyż brakuje wskazania okoliczności faktycznych zezwalających na przyjęcie, iż fakt ten (brak zapłaty w terminie) – jako przyczyna – był koniecznym warunkiem wystąpienia drugiego z nich (wypowiedzenie umowy leasingu i powstanie zobowiązania wobec leasingodawcy) – jako skutku, czy też bez niego skutek ten i tak by wystąpił oraz, że istniejące powiązanie można traktować jako typowe w zwykłej kolejności rzeczy. Słusznie zauważył tu Sąd I instancji, iż brakuje tu w szczególności wiedzy, z odniesieniem do ogólnej sytuacji finansowej powódki w spornym okresie, o tym jaki wpływ na płynność płatniczą powódki i jej zdolność wykonywania własnych zobowiązań, miało opóźnienie pozwanego w zapłacie należności a w konsekwencji nie wiadomo więc czy w ogóle bądź też w jakim zakresie pozwany przyczynił się do utraty wypłacalności powódki.

Zaoferowanie zatem dowodów zmierzających do wykazania tych okoliczności później niż w pozwie, gdy nadto powódka nie powołała się na to, że z tych dowodów nie mogła skorzystać już w pozwie (k.58-59) uprawniało Sąd I instancji do oddalenia tych wniosków dowodowych jako sprekludowanych i tym samym Sąd ten nie dopuścił się naruszenia art. 479¹² § 1 kpc. Tym bardziej, iż nie było także podstaw do przyjęcia, że potrzeba powołania tych dowodów powstała później, wobec zarzutów pozwanego, gdyż pozwany właśnie zakwestionował roszczenie powódki jako nieudowodnione i tego rodzaju zarzuty nie spowodowały zatem uprawnienia powódki do powołania dowodów na okoliczności konstruujące podstawę faktyczną powództwa w toku dalszego postępowania.

W tak niewadliwie ustalonych okolicznościach sprawy Sąd I instancji dokonał, wbrew zarzutom apelacji, prawidłowej subsumcji prawa materialnego, a to art. 481 § 3 przyjmując, iż żądanie pozwu nie znajduje podstawy prawnej w tym przepisie jeśli zważyć, iż powódka nie wykazała koniecznych przesłanek odpowiedzialności pozwanego wywodzonej ze zwłoki pozwanego w spełnieniu świadczenia pieniężnego. W tym więc zakresie nie naruszył także Sąd I instancji uregulowania art. 6 kc trafnie przypisując powódce obowiązek wykazania istnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego. Nie można także czynić Sądowi I instancji zarzutu naruszenia art. 5 kc ponieważ przepis ten nie może stanowić samodzielnej podstawy roszczenia, a na przeszkodzie w uwzględnieniu żądania pozwu nie stoi zachowanie pozwanego naruszające zasady współzycia społecznego lecz to, iż powódka dochodzonego roszczenia nie udowodniła.

W tym miejscu zwrócić należy uwagę, iż Sąd I instancji błędnie powołał przepis art. 415 kc jako podstawę prawną roszczenia odszkodowawczego wypływającego ze zwłoki dłużnika w spełnieniu świadczenia pieniężnego. Przepis art. 481 § 3 kc zezwala wierzycielowi żądać naprawienia szkody na zasadach ogólnych, w razie zwłoki dłużnika. W takim razie odpowiedzialność dłużnika wypływa z nienależytego wykonania zobowiązania skoro dłużnik ostatecznie wykonuje swe zobowiązanie tyle, że nie spełnia świadczenia w terminie, a wobec tego zastosowanie znajdują tu przepisy o odpowiedzialności kontraktowej (art. 477 kc w zw. z art. 471 kc) a nie deliktowej (art. 415 kc). Przy czym odpowiedzialność dłużnika powstaje wtedy gdy popadnie on w zwłokę w rozumieniu art. 476 kc a więc wtedy gdy dłużnik odpowiada za uchybienie terminowi. Z unormowanie art. 476 kc wynika, że dłużnika obciąża domniemanie prawne, iż nie dotrzymując terminu pozostaje w zwłoce, a wobec tego wierzyciel nie musi udowodniać, że niezachowanie terminu spełnienia świadczenia jest spowodowane okolicznościami, za które dłużnik odpowiada. Ma jedynie obowiązek wykazać, że termin wykonania zobowiązania bezskutecznie minął. Stąd też niewątpliwie nie jest trafnym ten wniosek Sądu I instancji, iż powódka nie wykazała zawinienia pozwanego w niedotrzymaniu terminu zapłaty bowiem w tym zakresie nie ciążył na powódce obowiązek dowodowy (art. 6 kc). To pozwany mógł się powołać na przesłankę egzoneracyjną tj. na to, że opóźnienie w zapłacie jest następstwem okoliczności za które nie odpowiada i w tym zakresie pozwanego obciąża dowodzenie tej okoliczności.

Powyższe jednak nie ma wpływu na tę ocenę, że w ostatecznym rezultacie, rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest prawidłowe ponieważ powódka nie udowodniła tych przesłanek odpowiedzialności pozwanego, których wykazanie było jej obowiązkiem.

Z tych przyczyn apelacja powódki jako nieuzasadniona podlega oddaleniu na podstawie art. 385 kpc, a koszty postępowania apelacyjnego obciążają powódkę na podstawie art. 98 kpc.